

مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری
جهان اسلام (ISC)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

جایگاه علمی کشور در سال‌های پس از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران: حوزه‌های موضوعی

بانگ «الله اکبر»
و «خمینی امام ما است»
فرودگاه را به لرزه در آورد

امام آمد

سال تولد
دانش بنیان اشتغال آفرین

هدف پژوهش دو چیز است: "یکی رسیدن به مرجعیت علمی و حضور در جمع سرآمدان علم و فناوری و دوم حل مسائل کنونی و آینده‌ی کشور"

مسئله پیشرفت علمی و عبور از مرزهای دانش

نباید فراموش شود. (۱۴۰۱/۱۰/۱۲)

حرکتی که به مدارج بالاتری از دانش دست یافته، قدرتمندتر است

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
قلب و مغز علم و فناوری ایران است و باید نگاه ویژه‌ای به این مرکز باشد
تا بتوان از ظرفیت‌های موجود در این حوزه بهره‌برداری کند

مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری
جهان اسلام (ISC)

جایگاه علمی کشور در سال‌های پس از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران: حوزه‌های موضوعی

ضمن تبریک ایام مبارک ماه رجب و اعیاد این ماه، ایام الله دهه مبارک فجر و سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی را گرمی می‌داریم.

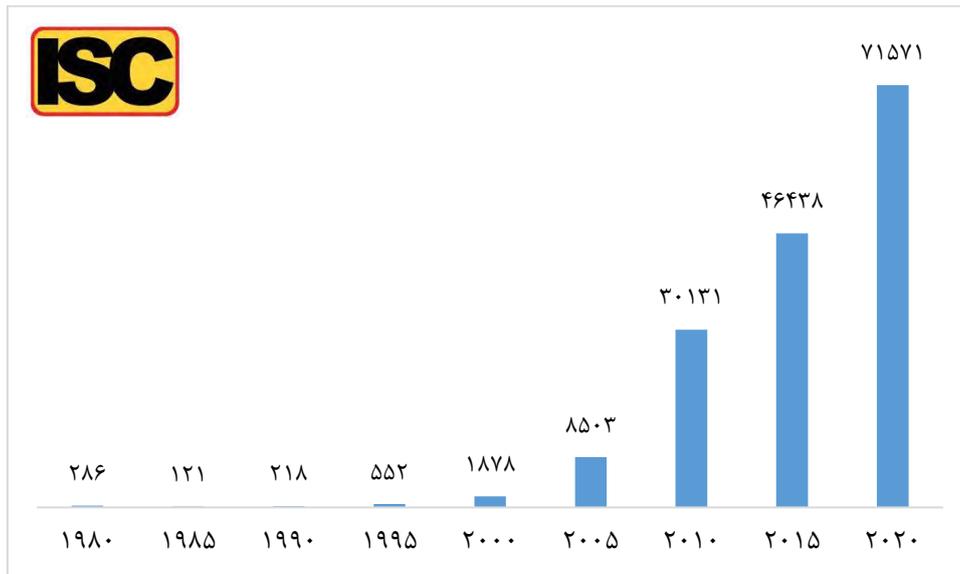
سپهر سیاسی ایران مملو از اتفاقات درخشانی است که از حماسه‌سازی و ایستادگی و یکپارچگی ملت غیور ایران نشأت گرفته‌اند و خردمندی و آزاداندیشی مردمان این آب و خاک را به ارمغان آورده‌اند. بهمن ماه نیز نقطه عطفی در تاریخ سیاسی ایران زمین است.

به فرموده رهبر معظم انقلاب "دهه فجر، سرآغاز طلوع اسلام، خاستگاه ارزش‌های اسلامی، مقطع رهایی ملت ایران و بخشی از تاریخ ماست که گذشته را از آینده جدا ساخته است. در دهه فجر، اسلام تولدی دوباره یافت و این دهه در تاریخ ایران نقطه‌ای تعیین‌کننده و بی‌مانند بشمار می‌رود."

در آستانه چهل و چهارمین بهار انقلاب اسلامی شاهد این هستیم که علیرغم تمامی تلاش‌ها برای ناامید کردن مردم، تهدیدها، فشارهای اقتصادی، تحریم‌ها و انواع جنگ‌های روانی، ایران اسلامی رشد فزاینده‌ای در علم و فناوری داشته است و شاهد ارتقا جایگاه علمی ایران در سطح منطقه و جهان هستیم. میزان رشد مقالات علمی، اثر گذاری این مقالات در سطح بین‌المللی، تعداد دانشمندان پراستناد همگی گواه این پیشرفت علمی است.

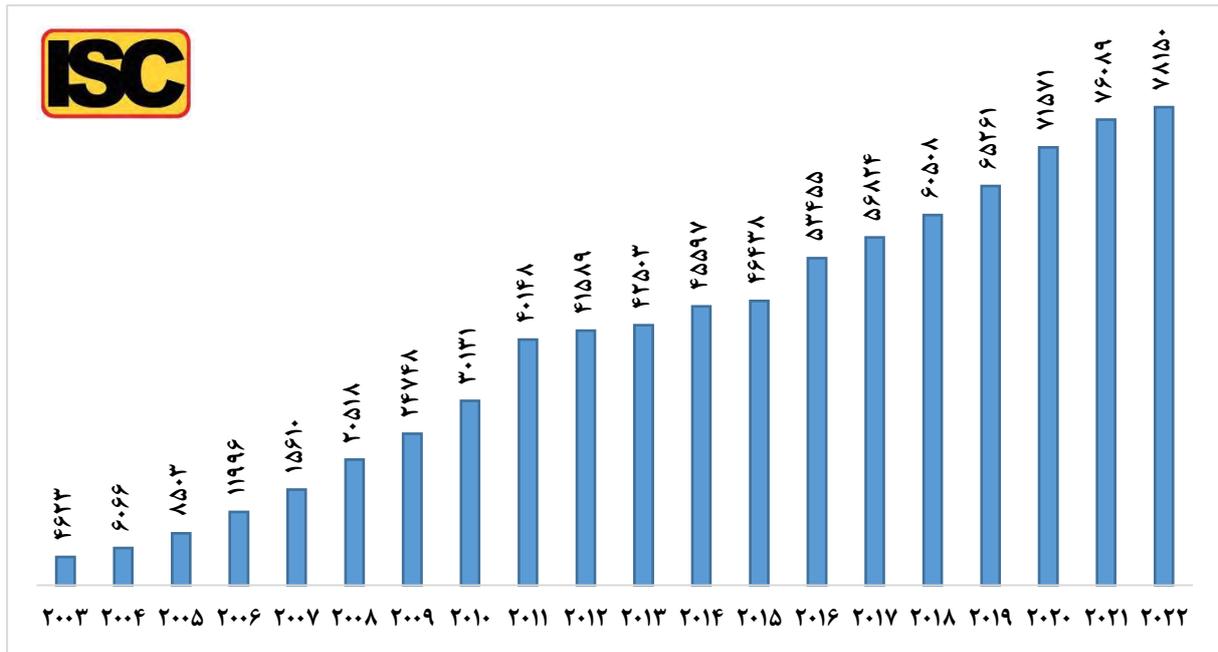
تولیدات علمی در کشورهای مختلف یکی از مهم‌ترین شاخص‌های بررسی پیشرفت است که مسیر رشد و ارتقاء در ابعاد گوناگون جامعه و در پی آن پیشرفت اقتصادی را نشان می‌دهد. سنجش تولیدات علمی در سطوح مختلف، یکی از مهم‌ترین ابزارها در جهت ترسیم نقشه‌ی راه و سیاست‌گذاری‌های پژوهشی است که

بر اساس واقعیت موجود شکل می‌گیرد. به منظور سنجش تولیدات علمی، پایگاه‌های معتبر استنادی نظیر وب‌آو‌ساینس، اسکوپوس و آی‌اس‌سی ایجاد شده‌اند. اسکوپوس به عنوان دومین مؤسسه استنادی دنیا، در سال ۲۰۰۴ توسط تیمی کوچک در شرکت الزویر در آمستردام هلند تأسیس شد و امروزه به‌عنوان یکی از معتبرترین منابع اطلاعاتی استنادی شناخته می‌شود. بر اساس اطلاعات موجود در این پایگاه، تولیدات علمی در سال‌های پس از انقلاب رشد چشمگیری داشته است که در بازه‌های ۵ ساله در نمودار ۱ قابل مشاهده است.

نمودار ۱. تعداد مقالات کشور جمهوری اسلامی ایران در پایگاه اسکوپوس در سال‌های پس از انقلاب

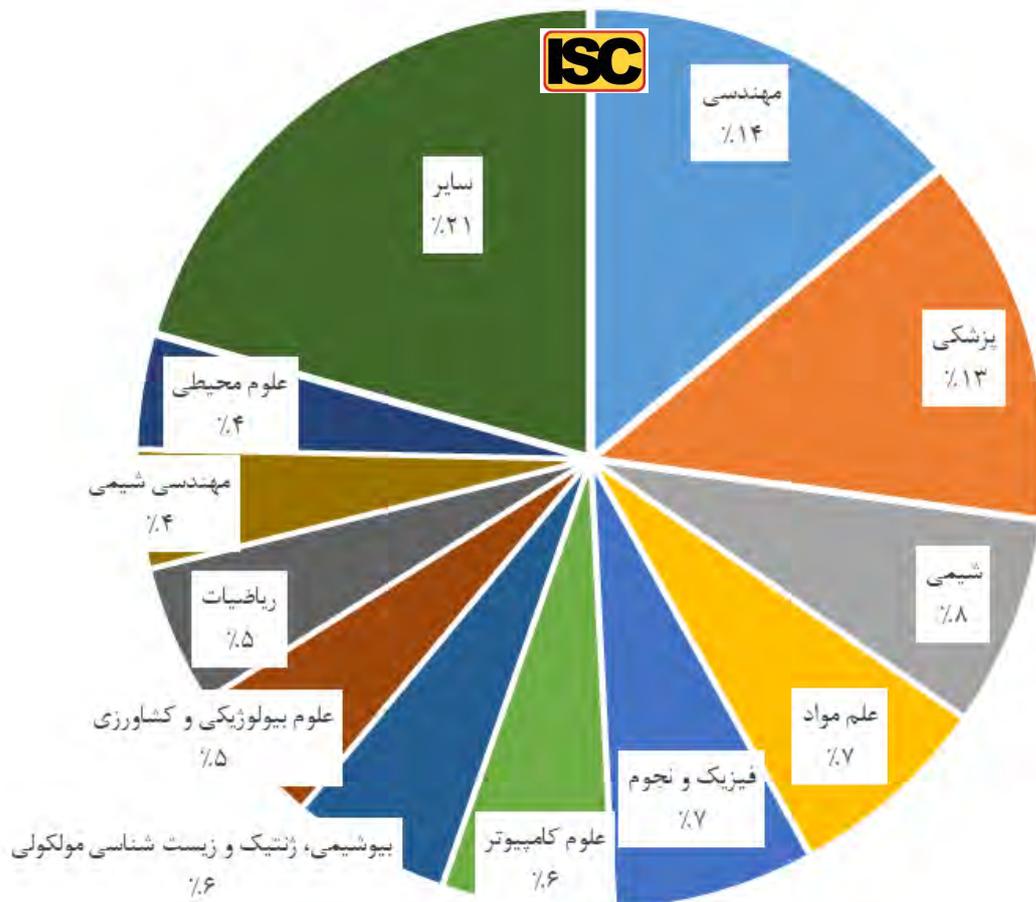
در گزارش حاضر روند تولید علم ایران بر اساس حوزه‌های موضوعی در دو دهه اخیر در پایگاه معتبر بین‌المللی اسکوپوس (Scopus) مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصله نشان می‌دهد که در طول ۲۰ سال اخیر میزان تولید علم توسط پژوهشگران جمهوری اسلامی ایران در این پایگاه استنادی به‌طور مستمر در حال افزایش بوده است. به‌گونه‌ای که در سال ۲۰۰۳، سهم تولید علم کشور در دنیا در حدود ۰/۲۹ درصد بوده است که در سال ۲۰۲۲، به ۲/۰۴ درصد رسیده است. در این بازه بیست ساله شاهد رشدی قریب به ۱۷ برابر در تولیدات علمی کشور هستیم. نمودار ۲، تعداد مقالات کشور جمهوری اسلامی ایران در پایگاه اسکوپوس در طی بیست سال اخیر (۲۰۰۳-۲۰۲۲) را نشان می‌دهد.

نمودار ۲. تعداد مقالات کشور جمهوری اسلامی ایران در پایگاه اسکوپوس در طی بیست سال اخیر (۲۰۰۳-۲۰۲۲)

تعداد مقالات کشور ایران در حوزه‌های موضوعی مختلف طی بیست سال اخیر

در تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران بر اساس حوزه‌های موضوعی کلان در پایگاه اسکوپوس که شامل ۲۷ حوزه‌ی موضوعی می‌باشد بیشترین سهم را حوزه‌های موضوعی مهندسی و پزشکی داشته‌اند که به ترتیب ۱۴٪ و ۱۳٪ از کل انتشارات ایران را شامل می‌شوند. کمترین سهم را حوزه‌ی اقتصاد، اقتصاد سنجی و امور مالی با ۰/۴۶ درصد داشته است. نمودار ۳ سهم سایر حوزه‌های موضوعی را که بیش از ۴٪ سهم تولیدات علمی را داشته‌اند، نشان می‌دهد.

نمودار ۳. تعداد مقالات کشور ایران در حوزه‌های موضوعی مختلف طی بیست سال اخیر

افزایش چند برابری تولیدات در حوزه‌های موضوعی طی بیست سال اخیر (۲۰۲۲-۲۰۰۳)

در تمام حوزه‌های موضوعی تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران با افزایش روبه‌رو هستیم. در حوزه‌ی موضوعی چند رشته‌ای افزایش ۲۷۰ برابری تولیدات علمی وجود داشته است که بیشترین رشد را به خود اختصاص داده است و حوزه‌ی موضوعی شیمی با افزایش حدود ۸ برابری کمترین رشد را دارا بوده است. جدول ۱ افزایش تولیدات علمی را در حوزه‌های موضوعی طی بیست سال اخیر (۲۰۲۲-۲۰۰۳)، نشان می‌دهد.

جدول ۱. نسبت افزایش تولیدات علمی در حوزه‌های موضوعی طی بیست سال اخیر (۲۰۰۳-۲۰۲۲)

نسبت افزایش	حوزه موضوعی
۲۷۰	چند رشته ای
۱۲۹	پرستاری
۷۷	بازرگانی، مدیریت و حسابداری
۶۴	اقتصاد، اقتصاد سنجی و امور مالی
۴۷	حرفه‌های بهداشتی
۴۷	علوم تصمیم‌گیری
۴۵	علوم اجتماعی
۳۸	علوم محیطی
۳۶	انرژی
۳۰	روانشناسی
۲۹	ایمونولوژی و میکروبیولوژی
۲۸	هنر و علوم انسانی
۲۸	علوم بیولوژیکی و کشاورزی
۲۷	علوم اعصاب
۲۳	پزشکی
۲۲	دندانپزشکی
۲۰	ریاضیات
۲۰	مهندسی شیمی
۱۹	علوم زمین
۱۷	علوم کامپیوتر
۱۷	علم مواد
۱۶	بیوشیمی، ژنتیک و زیست‌شناسی مولکولی
۱۵	دامپزشکی
۱۴	مهندسی
۱۲	فارماکولوژی، سم‌شناسی و داروسازی
۱۲	فیزیک و نجوم
۹	شیمی

در جدول ۲ تعداد تولیدات علمی در سال اول پیروزی انقلاب اسلامی (۱۹۸۰) و نیز در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۲۲ بر اساس حوزه‌های موضوعی نشان داده شده است.

جدول ۲. میزان تولیدات علم کشور جمهوری اسلامی ایران در بین کشورهای جهان بر اساس حوزه‌های موضوعی

حوزه‌های موضوعی	۱۹۸۰ (۱۳۵۹)	۲۰۰۳ (۱۳۸۲)	۲۰۲۲ (۱۴۰۰)
علوم بیولوژیکی و کشاورزی	۲۱	۲۵۶	۷۰۷۸
هنر و علوم انسانی	۴	۴۳	۱۱۹۷
بیوشیمی، ژنتیک و زیست‌شناسی مولکولی	۳۷	۵۵۷	۸۷۳۸
بازرگانی، مدیریت و حسابداری	-	۲۲	۱۶۸۴
مهندسی شیمی	۱۹	۲۹۷	۵۸۰۴
شیمی	۳۸	۱۰۵۴	۹۰۸۶
علوم کامپیوتر	۱۴	۴۵۱	۷۸۰۸
علوم تصمیم‌گیری	۲	۳۱	۱۴۶۰
دندانپزشکی	۴	۲۹	۶۴۲
علوم زمین	۱۵	۱۸۲	۳۴۹۷
اقتصاد، اقتصاد سنجی و امور مالی	-	۱۱	۷۰۳
انرژی	۷	۱۴۰	۵۰۷۴
مهندسی	۴۰	۱۳۰۶	۱۷۹۲۱
علوم محیطی	۱۴	۱۹۱	۷۲۸۱
حرفه‌های بهداشتی	-	۳۱	۱۴۷۱
ایمونولوژی و میکروبیولوژی	۱۸	۹۹	۲۸۸۴
علم مواد	۲۴	۵۶۷	۹۴۷۱
ریاضیات	۲۳	۳۶۶	۷۳۳۱
پزشکی	۱۰۹	۸۹۳	۲۰۹۱۳
چند رشته‌ای	۱	۶	۱۶۱۷
علوم اعصاب	۳	۵۹	۱۶۰۶
پرستاری	۱	۱۷	۲۱۹۴
فارماکولوژی، سم‌شناسی و داروسازی	۱۰	۳۱۸	۳۷۳۳
فیزیک و نجوم	۳۶	۶۶۹	۷۷۴۲
روانشناسی	۲	۴۴	۱۳۰۶
علوم اجتماعی	۸	۱۱۰	۴۹۹۰
دامپزشکی	۶	۵۶	۸۳۳

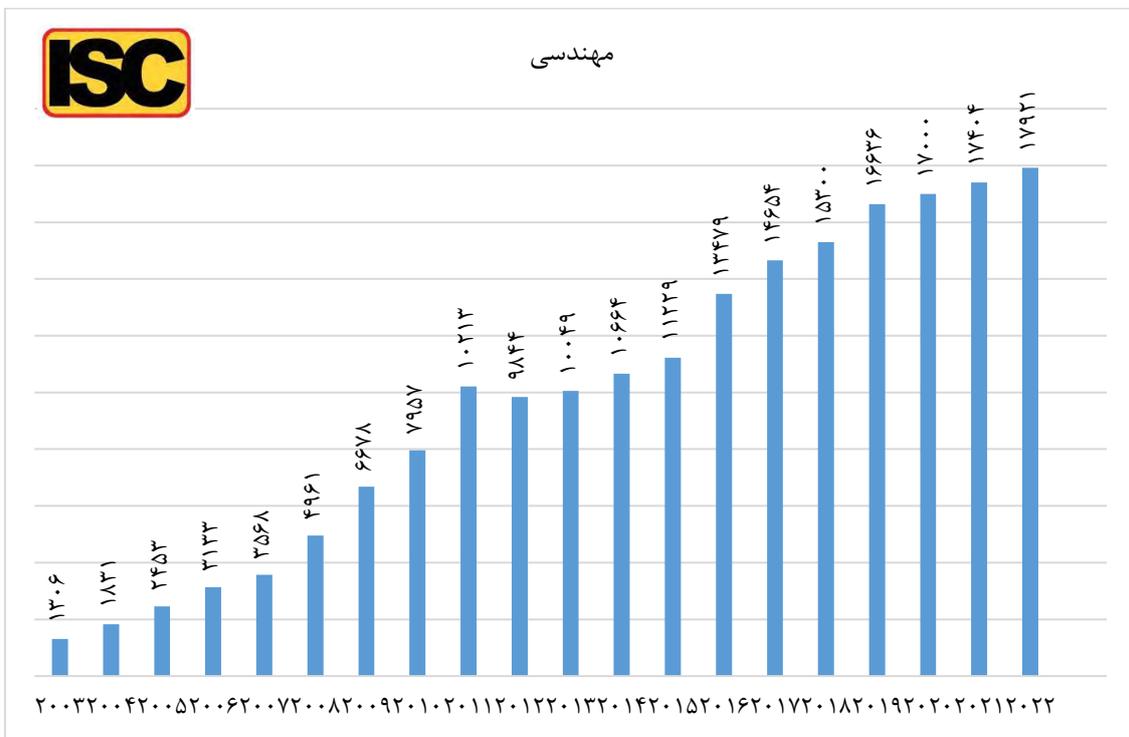
به لحاظ تولید علم کشور ایران در بین سایر کشورهای جهان در سال اول پیروزی انقلاب اسلامی (۱۹۸۰) رتبه‌ی ۵۰ را داشته است و در بیست سال اخیر از رتبه‌ی ۳۹ در سال ۲۰۰۳ به رتبه‌ی ۱۵ در سال ۲۰۲۲ رسیده است. بهترین رتبه‌ی ایران در حوزه‌ی موضوعی "انرژی" و "فارماکولوژی، سم شناسی و داروسازی" بوده که به ترتیب رتبه ۸ و ۹ را در بین کشورهای جهان بدست آورده است. جدول ۳ رتبه تولید علم کشور جمهوری اسلامی ایران در بین کشورهای جهان بر اساس حوزه‌های موضوعی نشان می‌دهد.

جدول ۳. رتبه تولید علم کشور جمهوری اسلامی ایران در بین کشورهای جهان بر اساس حوزه‌های موضوعی

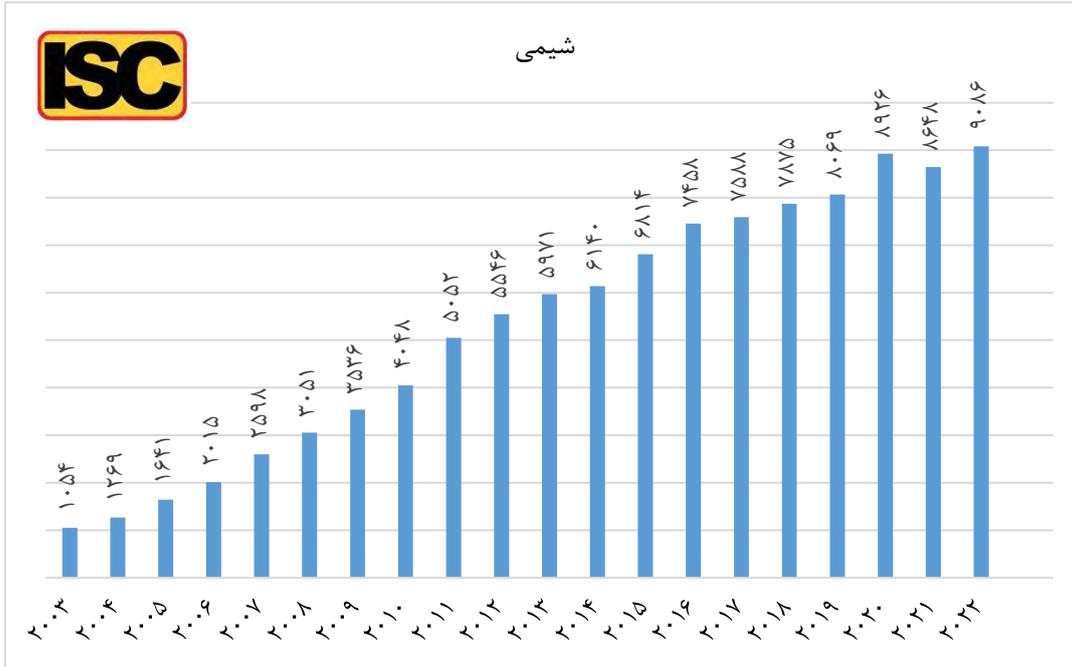
حوزه‌های موضوعی	۱۹۸۰ (۱۳۵۹)	۲۰۰۳ (۱۳۸۲)	۲۰۲۲ (۱۴۰۰)
علوم بیولوژیکی و کشاورزی	۴۸	۴۵	۱۳
هنر و علوم انسانی	۴۶	۴۲	۳۵
بیوشیمی، ژنتیک و زیست شناسی مولکولی	۴۷	۳۹	۱۵
بازرگانی، مدیریت و حسابداری	-	۵۴	۲۲
مهندسی شیمی	۳۹	۳۶	۱۳
شیمی	۴۲	۲۳	۱۳
علوم کامپیوتر	۳۲	۳۸	۱۸
علوم تصمیم‌گیری	۲۹	۴۰	۱۷
دندانپزشکی	۲۵	۳۳	۱۱
علوم زمین	۳۹	۴۰	۱۶
اقتصاد، اقتصاد سنجی و امور مالی	-	۶۱	۳۸
انرژی	۳۰	۳۴	۸
مهندسی	۴۱	۳۱	۱۲
علوم محیطی	۴۵	۴۲	۱۶
حرفه‌های بهداشتی	-	۳۷	۱۴
ایمونولوژی و میکروبیولوژی	۴۴	۴۰	۱۴
علم مواد	۴۳	۳۶	۱۲
ریاضیات	۴۱	۳۹	۱۳
پزشکی	۵۳	۴۰	۱۷
چند رشته‌ای	۳۸	۵۲	۱۹
علوم اعصاب	۵۱	۴۱	۱۷
پرستاری	۴۷	۴۸	۱۳

حوزه های موضوعی	۱۹۸۰ (۱۳۵۹)	۲۰۰۳ (۱۳۸۲)	۲۰۲۲ (۱۴۰۰)
فارماکولوژی، سم شناسی و داروسازی	۵۲	۲۵	۹
فیزیک و نجوم	۴۵	۳۸	۱۶
روانشناسی	۴۹	۳۱	۲۴
علوم اجتماعی	۴۹	۴۷	۲۴
دامپزشکی	۳۳	۳۶	۱۳

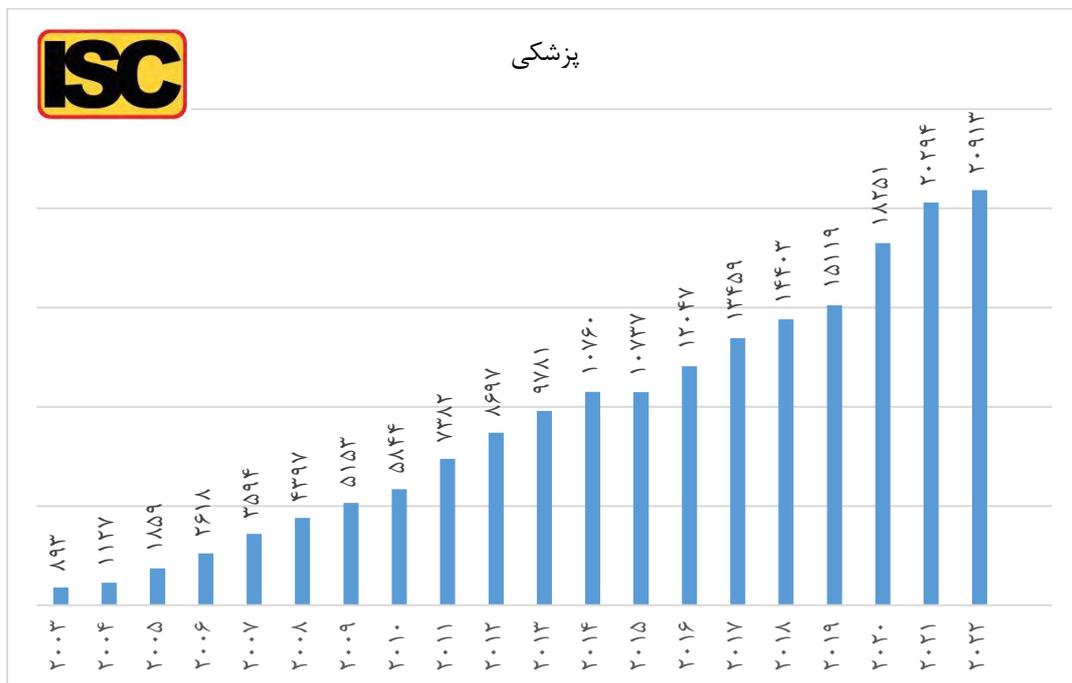
در ادامه روند رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده به تفکیک حوزه‌ی موضوعی آورده می‌شود.

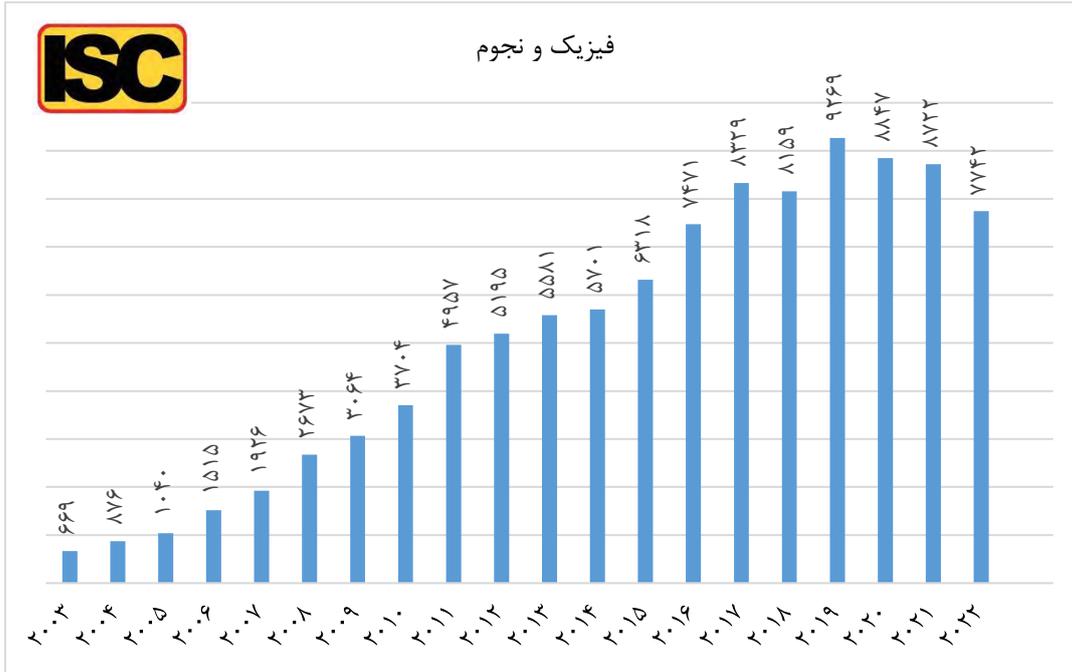
نمودار ۴. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی مهندسی

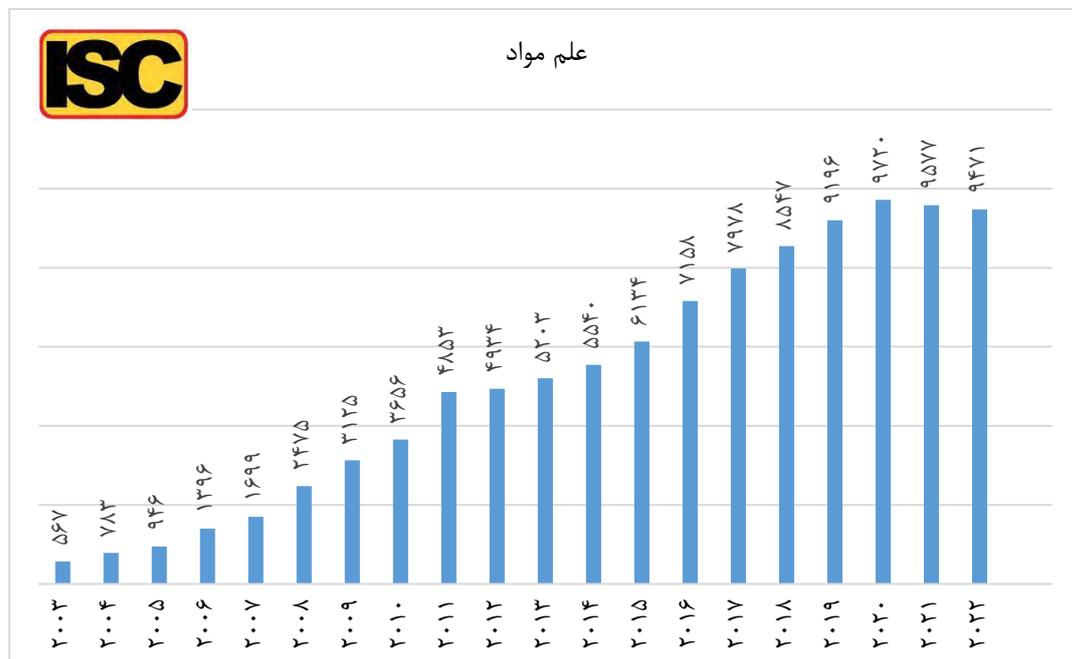
نمودار ۵. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی شیمی

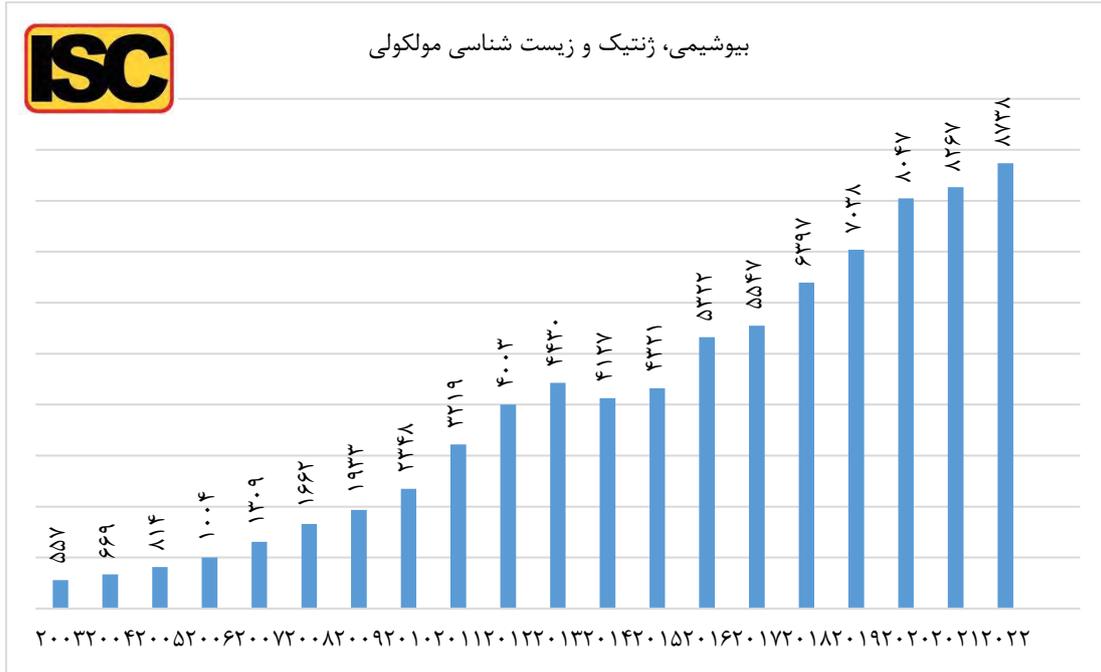
نمودار ۶. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی پزشکی

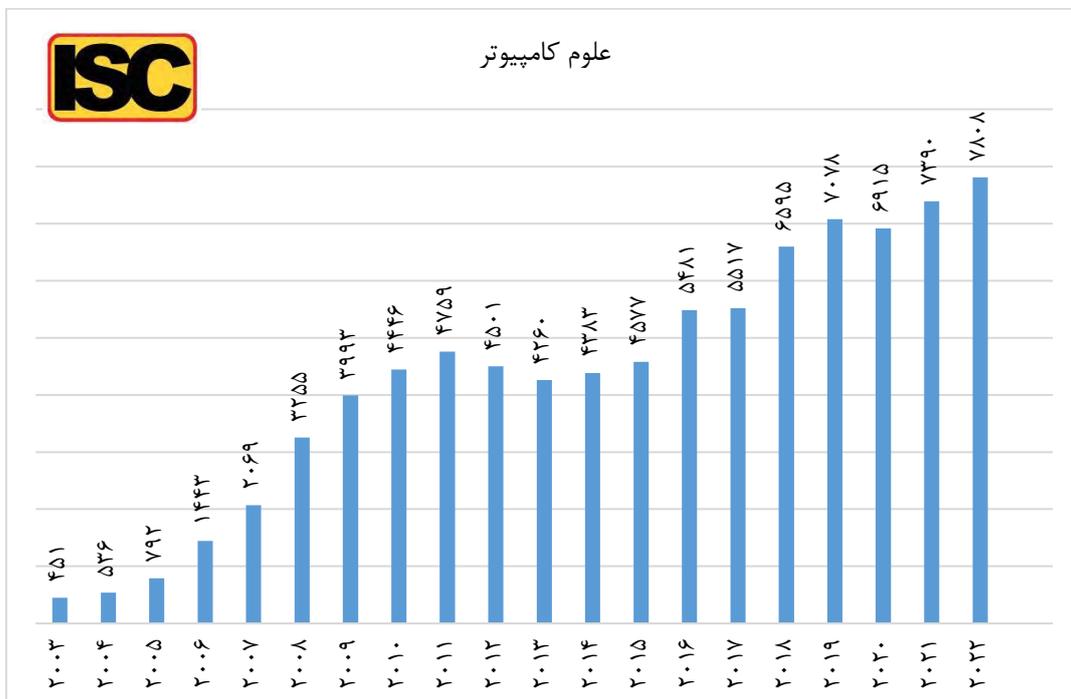
نمودار ۷. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی فیزیک و نجوم

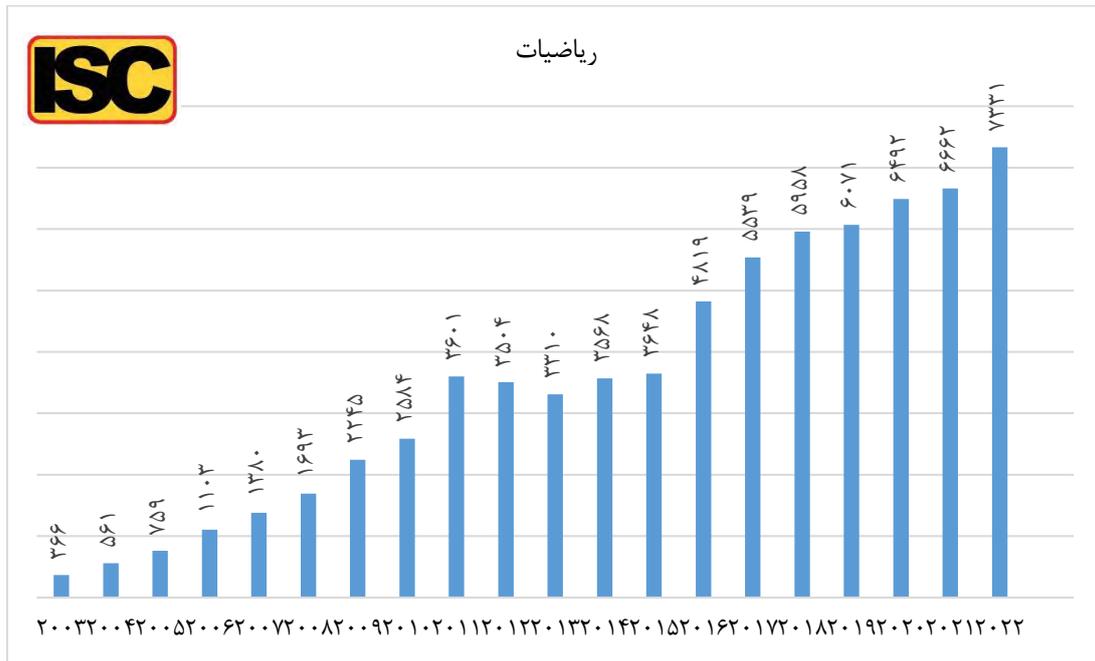
نمودار ۸. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علم مواد

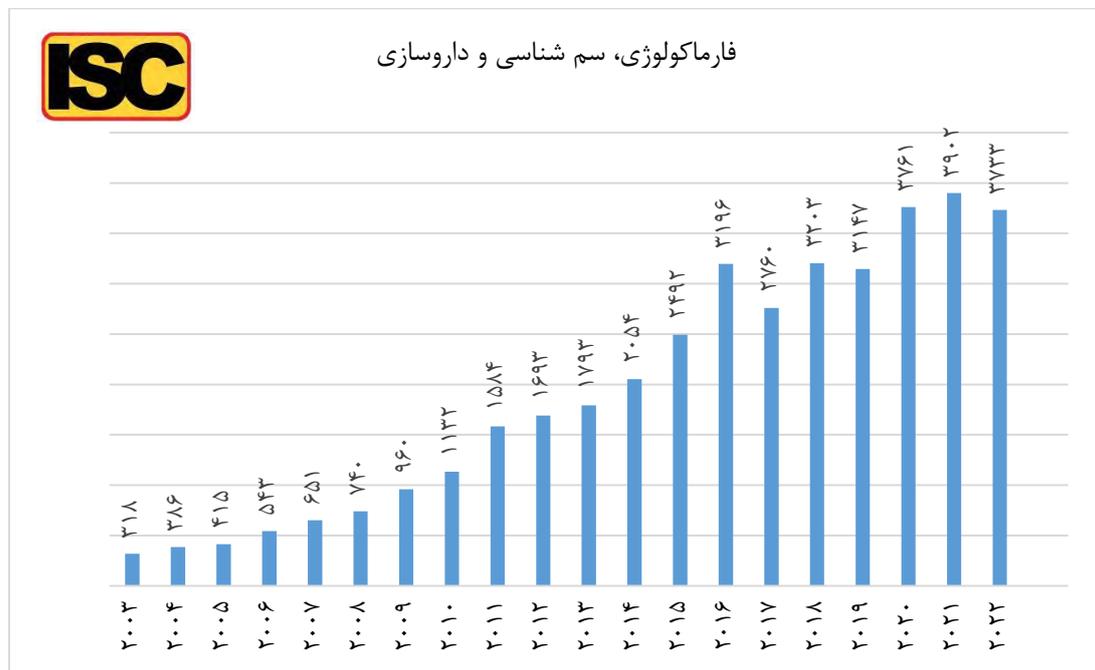
نمودار ۹. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی بیوشیمی، ژنتیک و زیست‌شناسی مولکولی

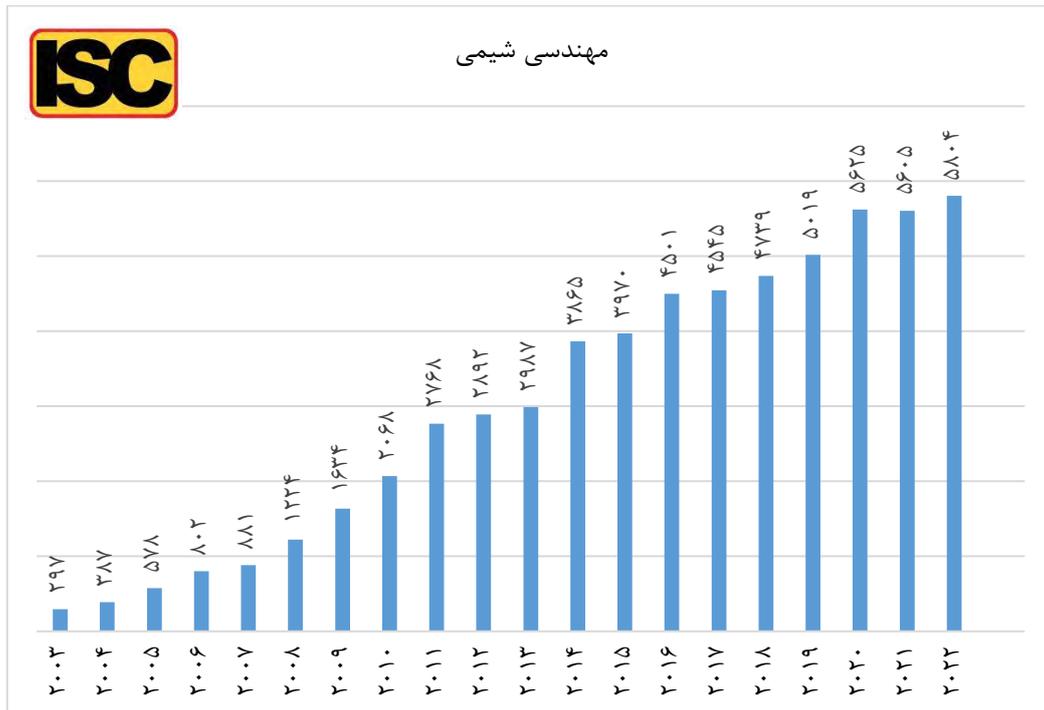
نمودار ۱۰. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم کامپیوتر

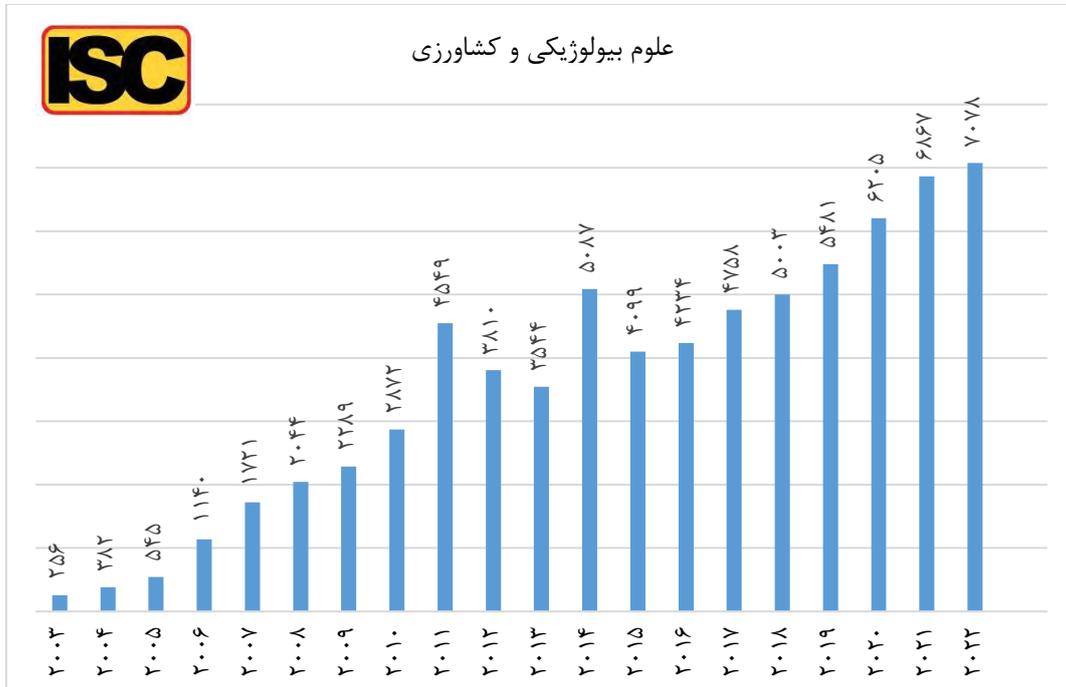
نمودار ۱۱. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی ریاضیات

نمودار ۱۲. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی فارماکولوژی، سم شناسی و داروسازی

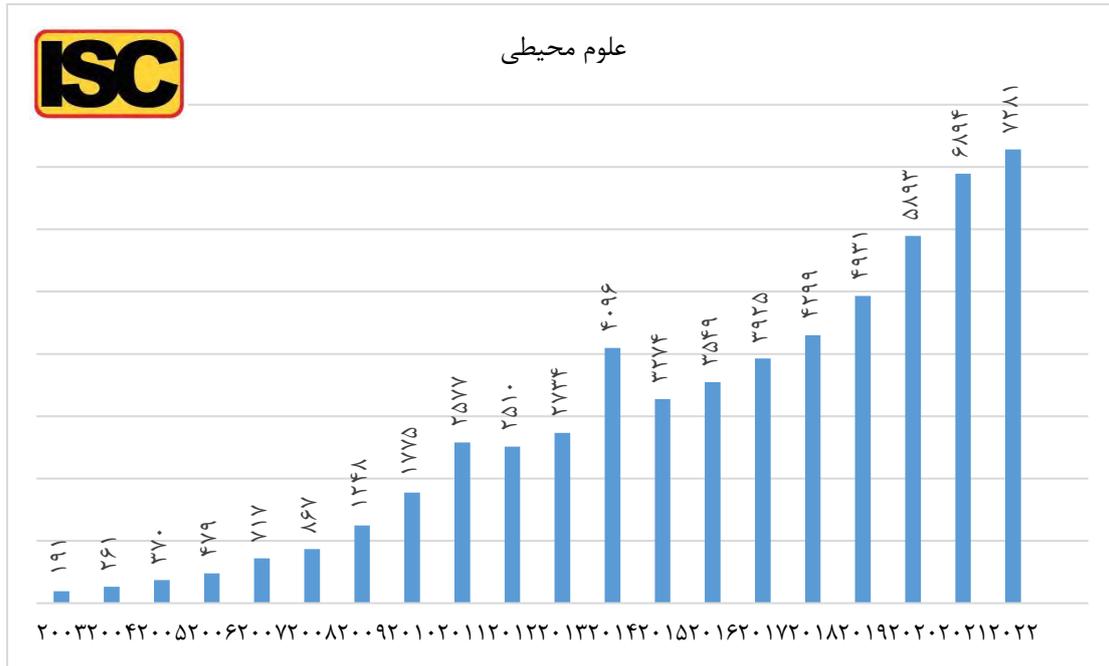

نمودار ۱۳. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی مهندسی شیمی

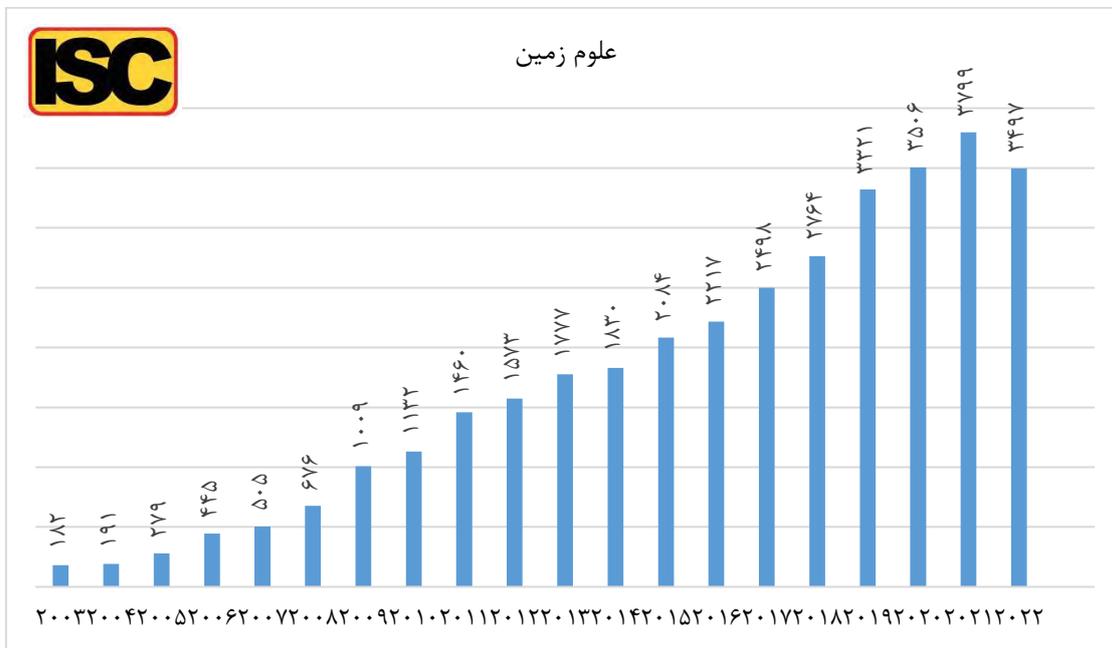

نمودار ۱۴. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم بیولوژیکی و

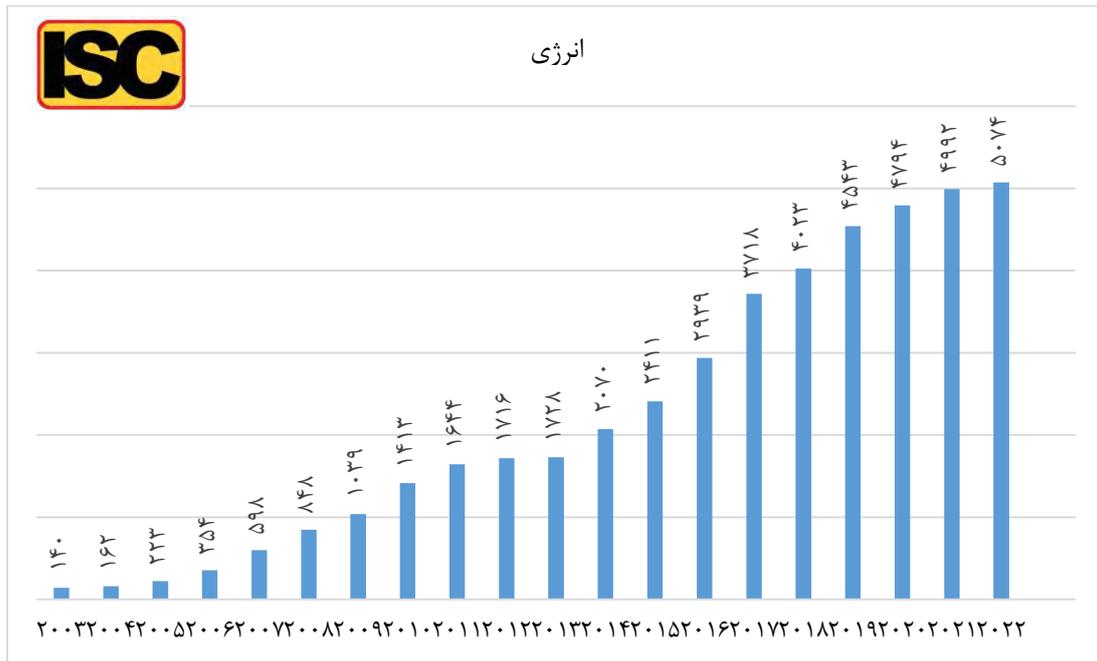
کشاورزی

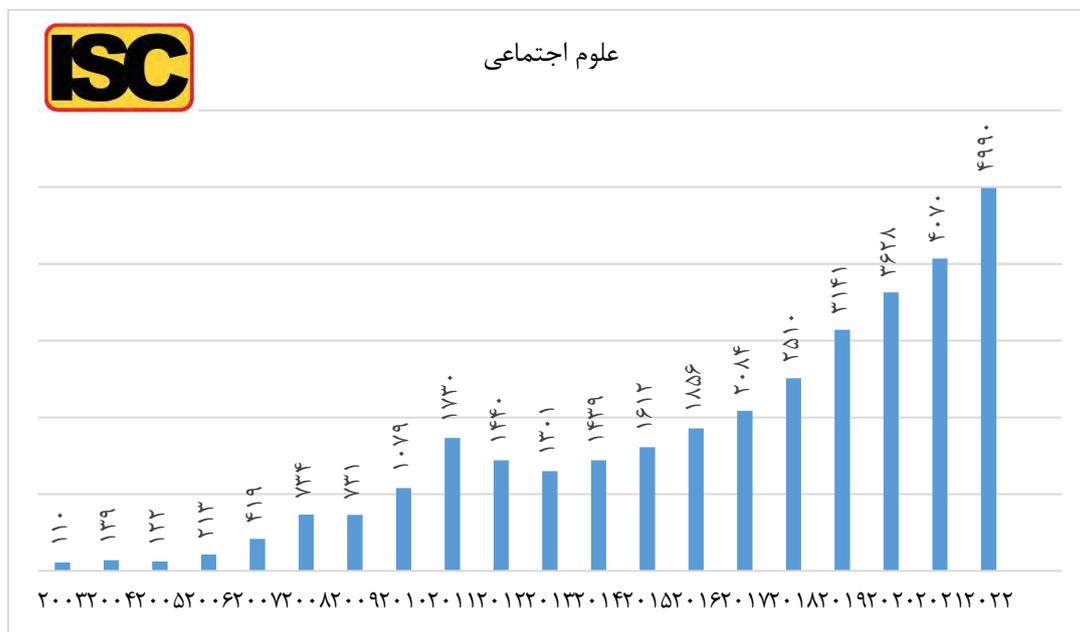
نمودار ۱۵. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم محیطی

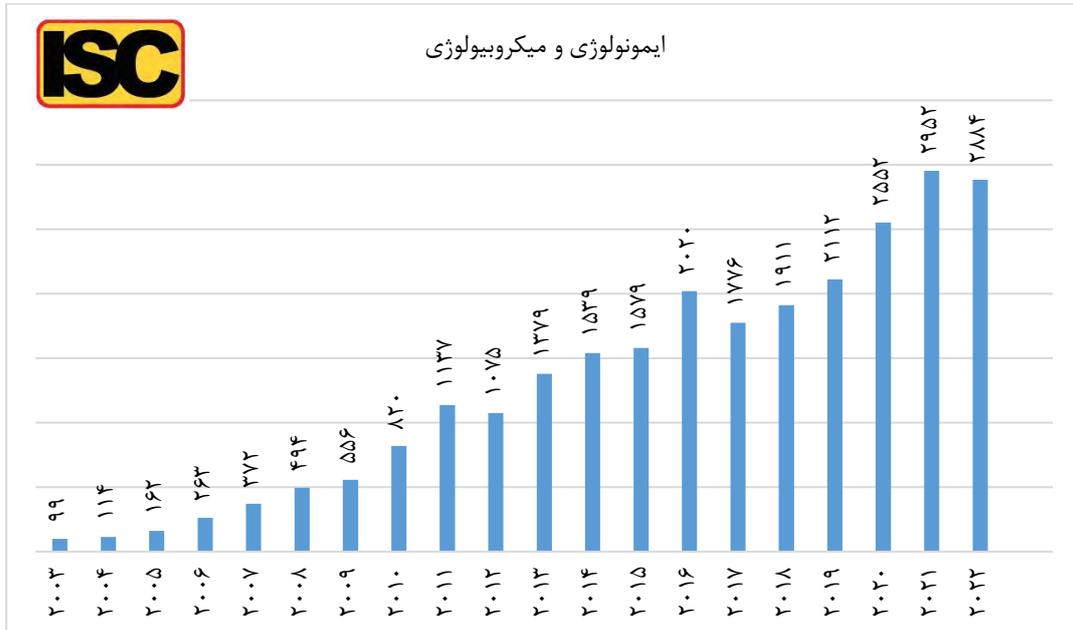
نمودار ۱۶. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم زمین

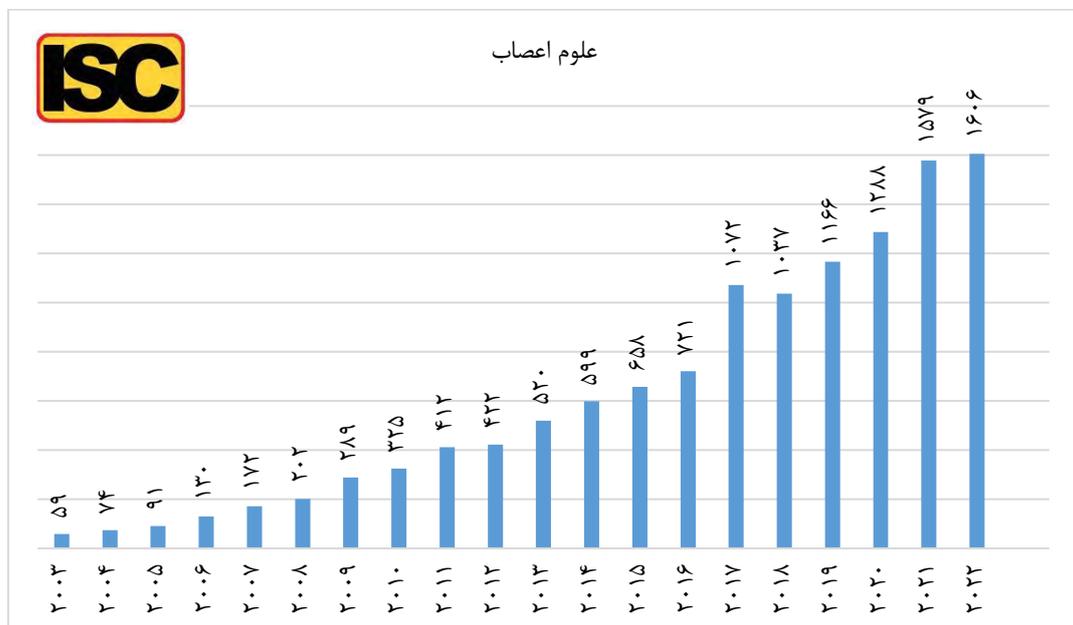
نمودار ۱۷. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی انرژی

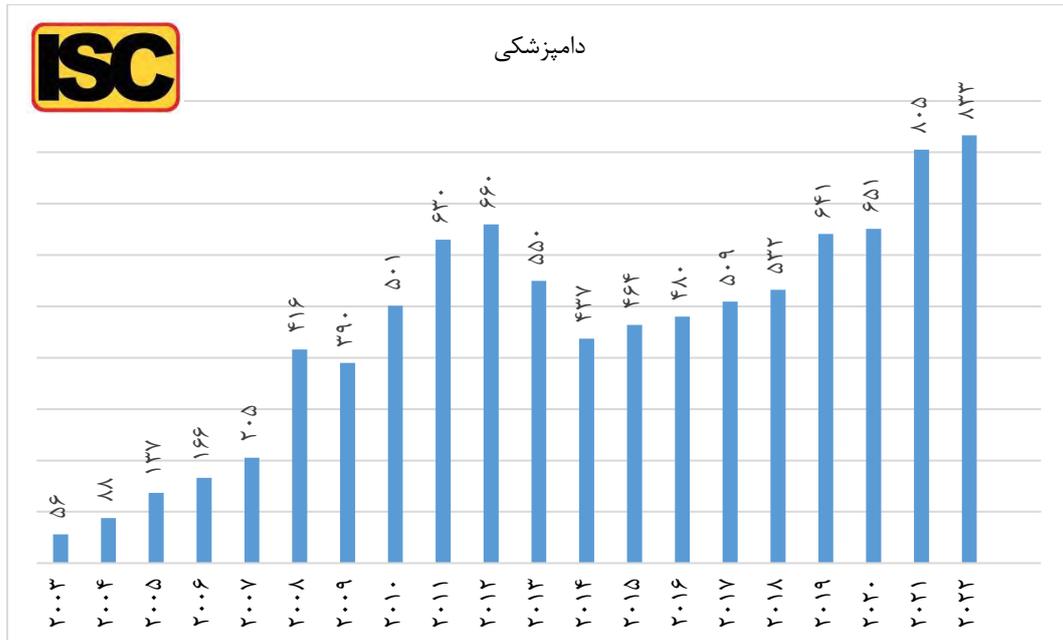
نمودار ۱۸. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم اجتماعی

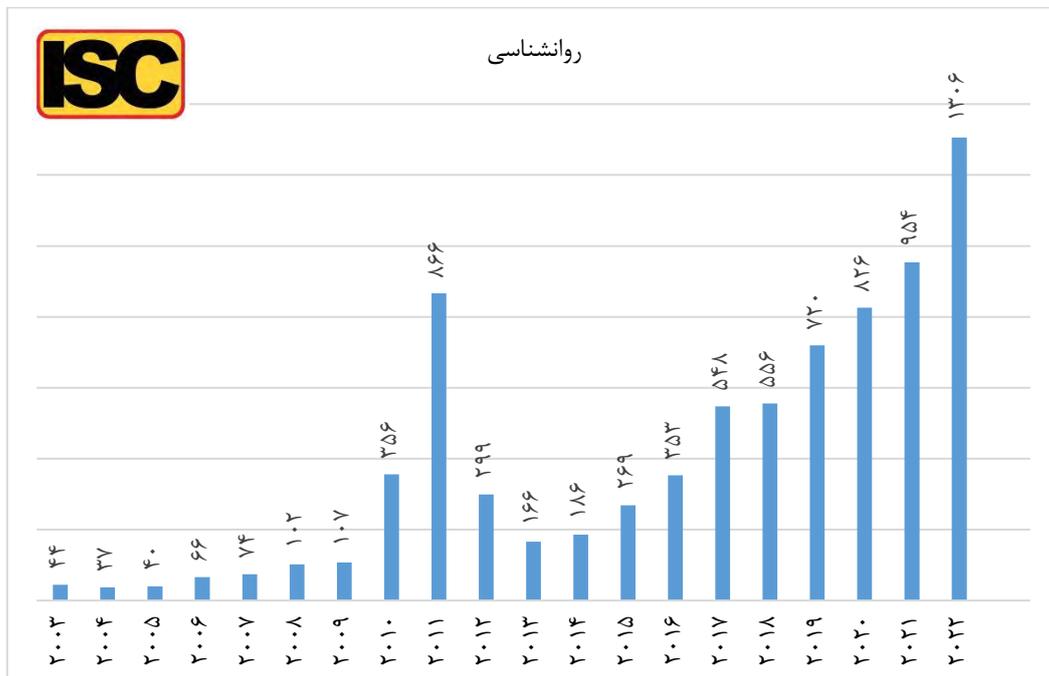
نمودار ۱۹. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی ایمونولوژی و میکروبیولوژی

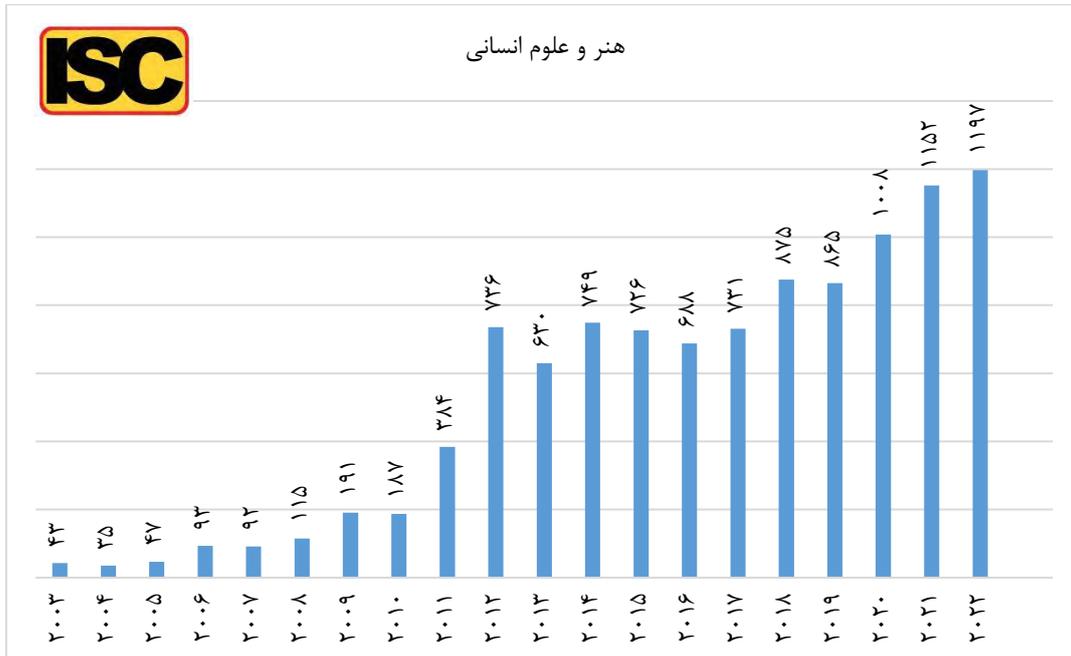
نمودار ۲۰. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم اعصاب

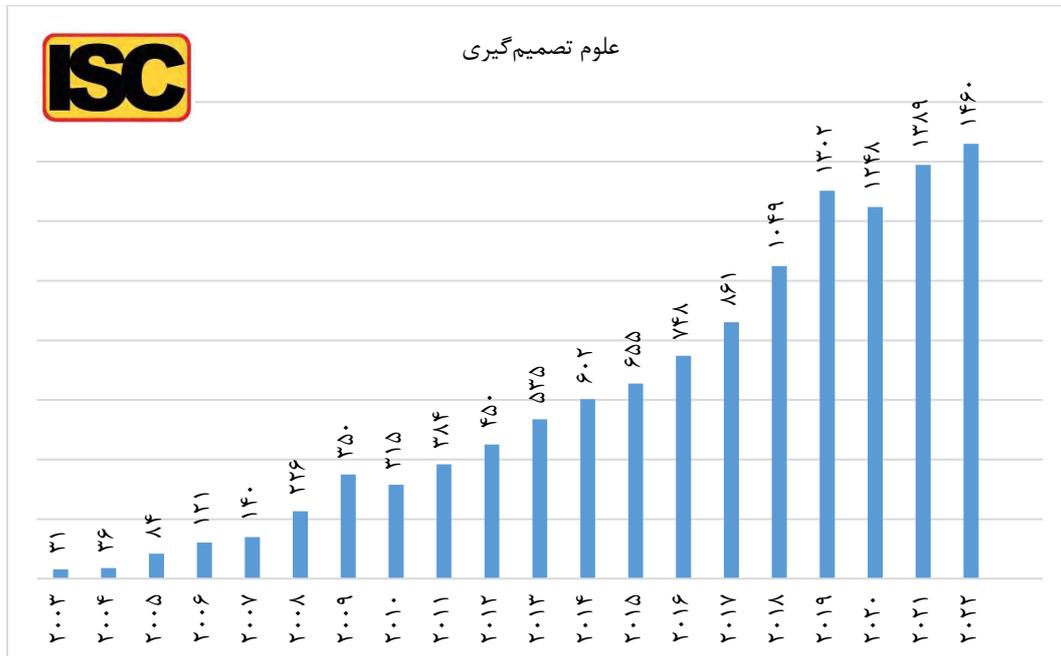
نمودار ۲۱. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی دامپزشکی

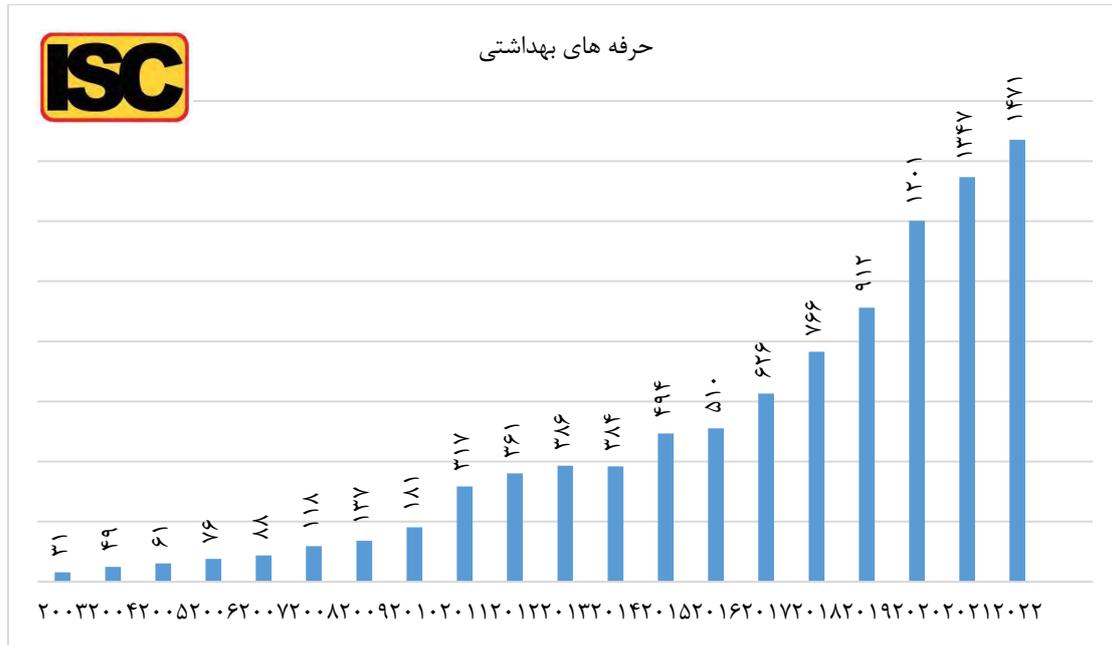
نمودار ۲۲. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی روانشناسی

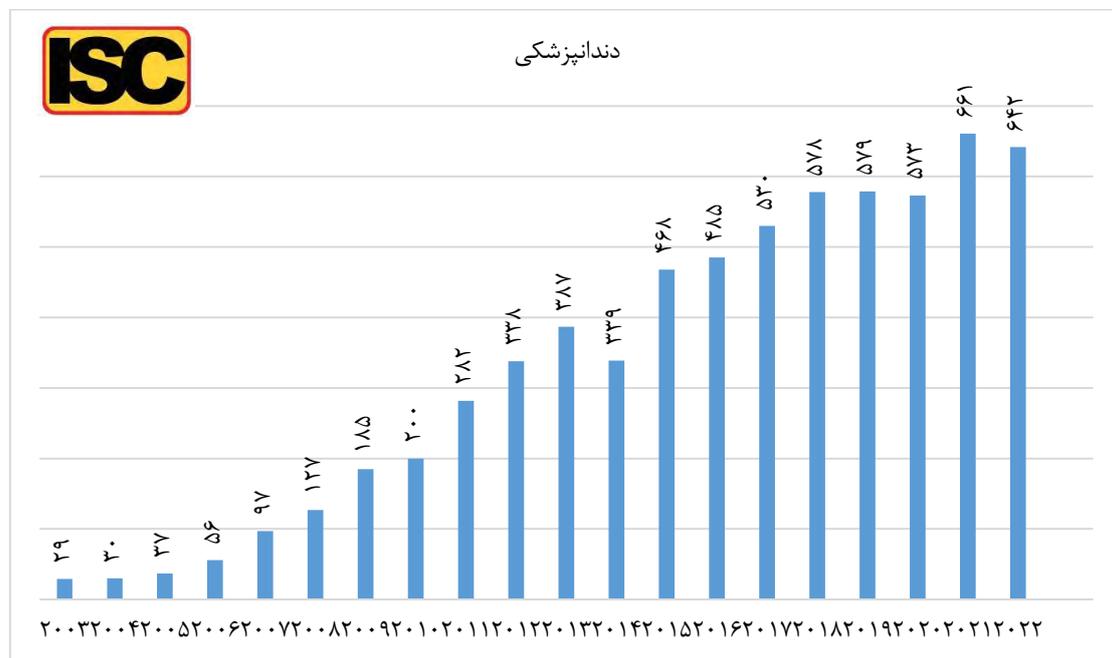
نمودار ۲۳. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی هنر و علوم انسانی

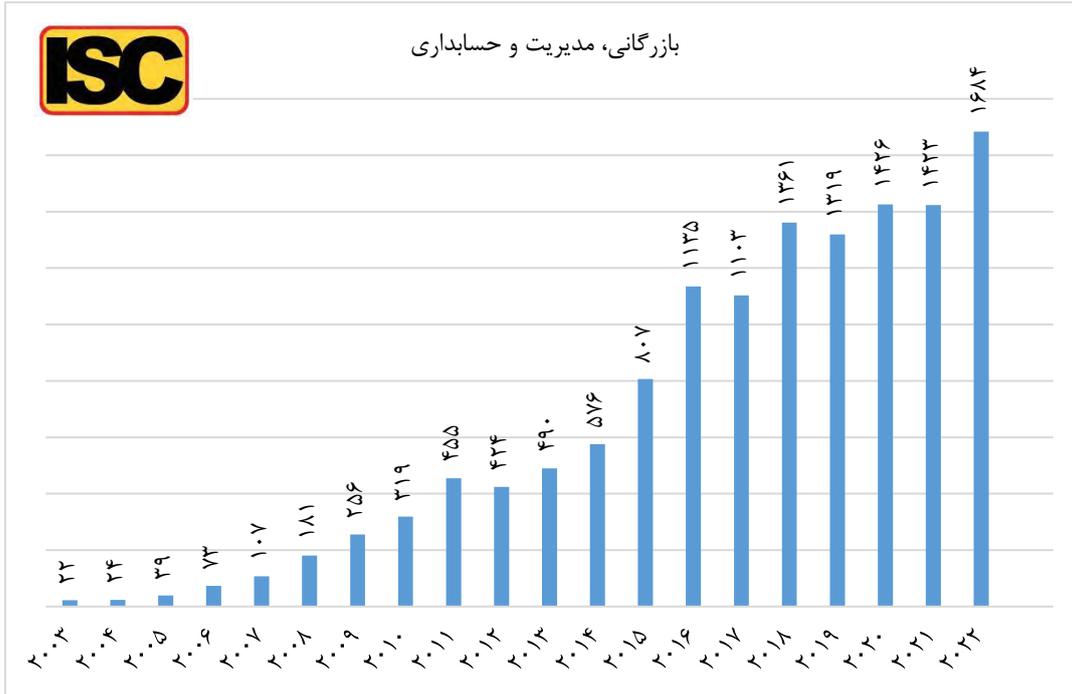
نمودار ۲۴. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی علوم تصمیم‌گیری

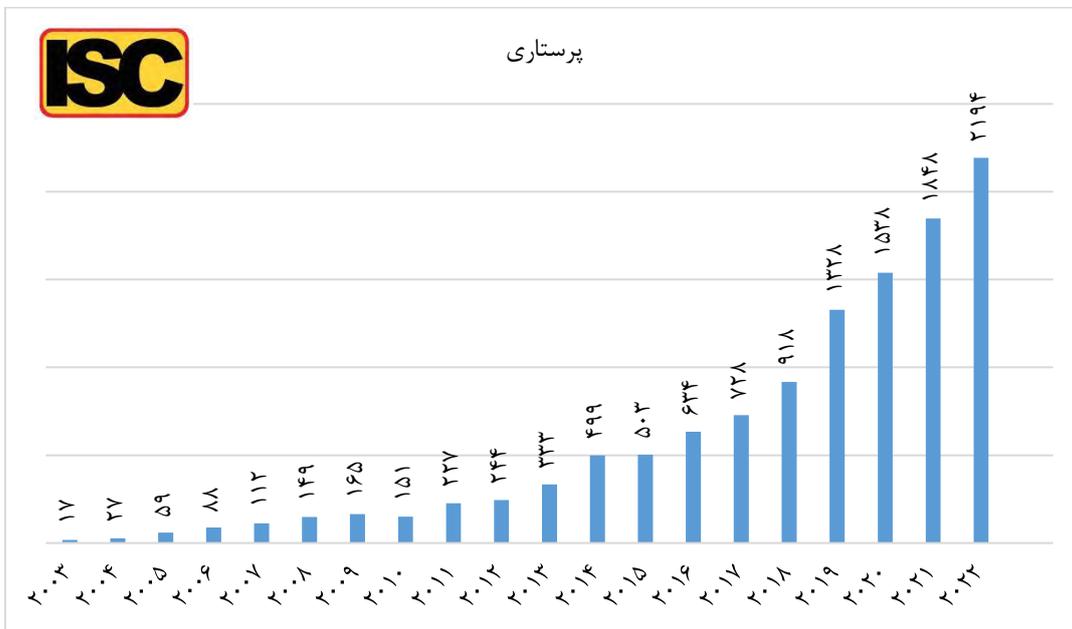
نمودار ۲۵. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی حرفه‌های بهداشتی

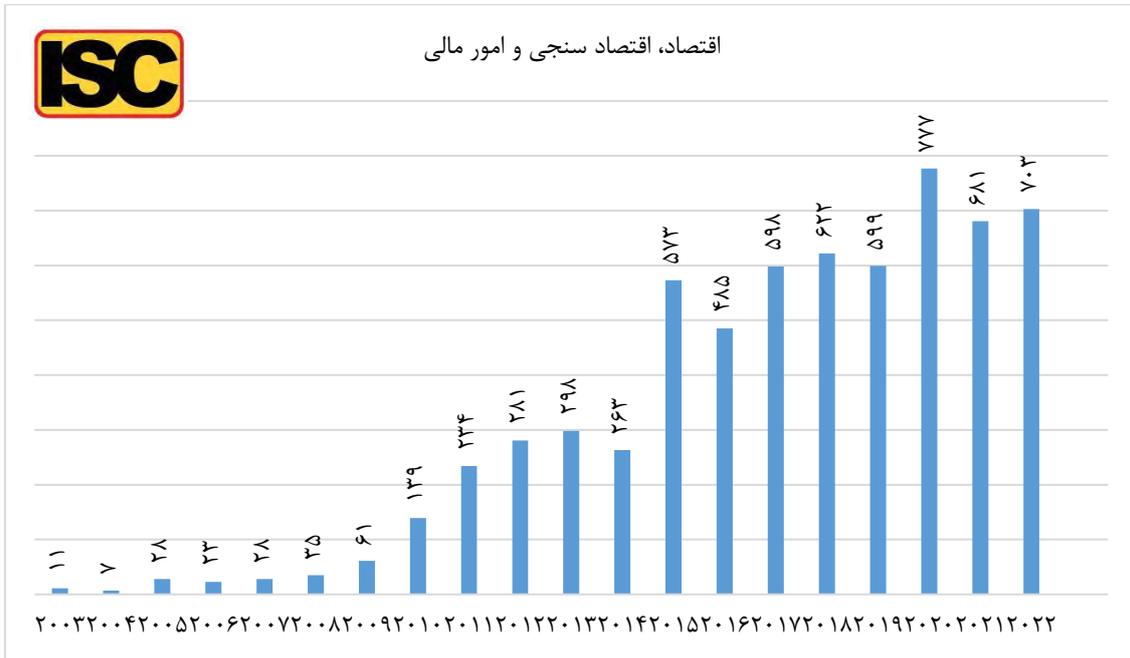
نمودار ۲۶. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی دندانپزشکی

نمودار ۲۷. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی بازرگانی، مدیریت و حسابداری

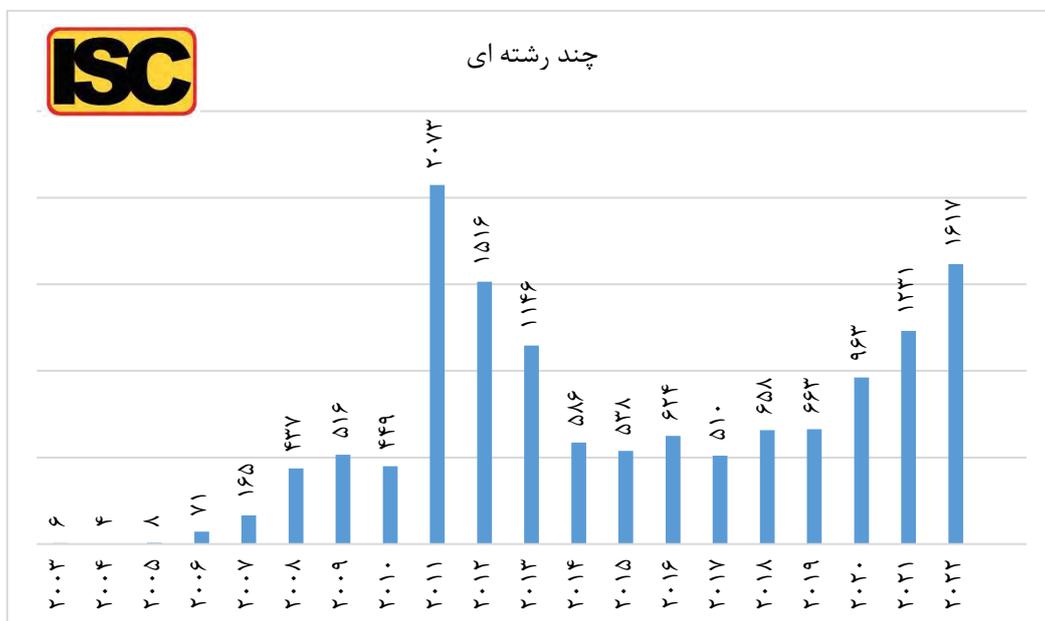

نمودار ۲۸. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی پرستاری

نمودار ۲۹. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی اقتصاد، اقتصاد

سنجی و امور مالی

نمودار ۳۰. رشد تولیدات علمی ایران بر اساس تعداد مقالات منتشر شده در حوزه‌ی موضوعی چند رشته‌ای